

VÁCLAV RYNEŠ

LÉTA

TOUHY,

VÍRY I ZKLAMÁNÍ

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

OBSAH

Úvod	7
I. Svítání zítřku	16
1. O lepší život mladé generace	16
2. Bouře a blesky	39
3. Soumrak nadějí	83
II. O životě v socialistické společnosti v letech 1970–1989	103
III. Z reálného života za socialismu	118
IV. Od normalizace k lepšímu životu	131
V. Od normalizace k spotřebnímu socialismu v letech 1980–1989 ..	148
VI. Postkomunismus	211
VII. Politologická úvaha o letech 1989–1990	243
Seznam použitých zkratk	285
Přílohy	287
1. Z duchovních dějin katolicismu ve 20. století	288
2. Církev a stát	290
3. Poznámky k létům totality	306
4. Bezpečnostní složky a církev	313
5. Jedno katolické seskupení a jedna osobnost	319
6. Z politologických studií	333
7. Výňatky z článků uveřejněných v tisku v letech 1968–1989	336
8. Recenze knihy A. Lorence	339
Závěr	343
Rejstřík	344

obyvatelstva, která nebyla smířena s nadvládou KSČ ve společnosti. První náznaky určité rozpornosti v komunistické straně se objevily již v letech 1960–1964 a v dalších letech 1965–1966, kdy stále více začaly pronikat do československé veřejnosti. Reformní snahy vznikaly víceméně uvnitř KSČ a měly dvojí charakter. Nespokojenost slovenských komunistů s postavením uvnitř strany a ve státě; dále uvnitř kulturních komunistických institucí, ale i uvnitř vysokoškolské komunistické inteligence, která byla vychována v prostředí třídního boje. Nebyli to již revolucionáři, ale reformátoři, „hlasatelé socialismu s lidskou tvář“.

Revize a reformismus, který vyjadřoval „Akční program KSČ“, nejen oslovil velkou část komunistů, ale i dosud lhostejné a netečné masy politicky neangažovaných občanů. Komunistický program tak oslovil i jiné sociální složky obyvatelstva, které zahrnovaly nejen nekomunisty, ale i odpůrce komunismu, kteří za své politické i náboženské přesvědčení byli komunisty vězněni a pronásledováni. Komunistický reformismus prostoupil a vytrhl z letargie všechny sociální vrstvy společnosti. Ožilo předúnorové stranicství, církevní organizace a věřící, ožil Junák a Skaut, ale i národní vědomí. V nekomunistické a politicky neangažované části obyvatelstva vysvitly naděje na změnu a demokratizaci socialistické státnosti. Pokus o reformní socialismus pod vedením KSČ narazil na vůdčí stát socialistického bloku, Sovětský svaz, který se obával problémů a nechtěl připustit „druhé Maďarsko“, ale i změnu mocenské marxisticko-leninské doktríny. Po několikerém varování československých komunistů bylo rozhodnuto o vojenské intervenci a potlačení reformních snah v Československu.

Dny okupace

V noci z 20. na 21. srpna 1968 bylo slyšet hluk a hukot letadel. To ráno byla zvláštní atmosféra. Do koupelny za mnou přišel otec a oznámil mi, že vojska jsou tady. Oba jsme byli vzrušeni. „Tak je to tu,“ řekl otec a položil si otázku, co asi bude? Oblékl jsem se a jel do práce.

V tramvaji panovalo zvláštní vzrušení, někdo nadával, někdo měl slzy v očích, někdo zatínal pěsti a někdo prostě mlčel. Na pražské Ohradě jsem viděl z autobusu projíždět dva sovětské tanky. Ve vrtáčnické podniku, kde jsem pracoval, a v celé budově, panovalo vzrušení a lidé se kupili

po kancelářích. Šel jsem do své kanceláře. Odložil jsem si věci a sedl za stůl. Seděl jsem mlčky a myšlenky se mi překotně proháněly hlavou.

„Tak se přece rozhoupali, a co my, co armáda a policie? Budeme se bránit nebo se již bráníme? Co dělají politici?“ Ozval se telefon. Zvedl jsem jej a řekl: „Prosím?“ Ozvalo se: „Ahoj, co tomu říkáš.“ Byl to jeden člen závodního výboru ROH? „Posloucháš rozhlas? Tak si jej zapni. Budeme protestovat, připravíme rezoluci, za chvíli bude svolaný závodní výbor a straníci se sešli hned po příchodu do zaměstnání. Milicionáři šli rovnou do zbrojnice. Co budeme dělat?“ Odpověděl jsem, že ještě nevím, že teprve budu shánět informace, o tom co se vůbec děje.

Zapálil jsem si cigaretu, vzal klíč a odemkl stůl a trezor. Chvilku jsem váhal a pak jsem odemkl i pancéřovou poličku, kde byly přísně tajné spisy, ale i pistole s náboji. Bral jsem jedno po druhém do ruky a rozmýšlel jsem se, zdali si vzít jednu k sobě. Jak jsem si s tím pohrával, tak najednou třeskla ohlušující rána. Z té pistole, s kterou jsem si pohrával, vyšla rána. Cuklo to se mnou a úplně jsem se vyděsil. Proběhlo mi hlavou: „To je průšvih!“ Sebral jsem pistole a překotně jsem je začal cpát do pancéřové skříňky a třesoucí se rukou se snažil zavřít trezor. Konečně se mi to podařilo, běžím ke dveřím a odemkám dveře s nápisem „kancelář zvláštních úkolů“. Na chodbě nikdo. Spadl mi kámen ze srdce! Vrátil jsem se do kanceláře, třesoucí se rukou vzal z popelníku zbytek cigarety a prudce potáhl. Pomalu jsem se vzpamatovával v kanceláři nemocného pracovníka zvláštních úkolů, kde jsem úřadoval jako pracovník civilní ochrany.

Někdo klepe na dveře a ozývá se telefon. Bleskově sjedu pohledem po stole a ozývám se: „Dále!“ Velitel závodní stráže se ohlásil a ptal se: „Co se děje a co má závodní stráž dělat?“ Zároveň do kanceláře vstoupil velitel milice podniku. Pokynem ruky jej zvu, aby si sedl, a do telefonu dávám pokyny o zvýšené ostraze a zpřísnění vstupu a výstupu do objektů podniku. Na otázku, zda mají mít nabitě pistole u sebe, odpovídám: „Službu konejte jako obvykle!“ Bude-li něco třeba, a bude-li něco mimořádného, tak mi zavolejte. Sotva jsem položil sluchátko, tak se telefon rozezněl znovu. Volal vedoucí hospodářské správy, zdali by měl vyvěsit vlajky, že se všude v okolí na domech a továrnách objevují československé vlajky. Řekl jsem, ať je nechá vyvěsit! Sotva jsem položil sluchátko, ozval se vedoucí milic. „Co je s tvým šéfem?“ Odpověděl jsem:

„Stále je nemocný. A tak jej zastupuji.“ „Nezavoláme mu do bytu?“ ozval se velitel milic. „Je to možné,“ řekl jsem a vytočil jeho číslo. Na druhé straně vyzvánělo a pak se ozval. Sděлил, že poslouchá rozhlas, že mu sice není jasno, o co se jedná, ale že něco takového se dalo předvídat. Nekomentoval jsem jeho názor, protože v hodnocení politické situace jsme se rozcházel. Řekl jsem: „Chce vás velitel milice,“ a předal jsem telefon.

Už jsem se docela uklidnil a začal si nadávat do oslů, pitomců a blbců. Vždyt jsem se málem postřelil. Jen o kousek a mohla jít střela do mě. Vstal jsem a nenápadně se díval na podlahu, až jsem spatřil černý flíček. Musel jsem mít kliku! Mezitím hovor pokračoval a velitel milice se ptal, zdali přijde. Věděl jsem, že nepřijde, protože je po těžké oční operaci. Velitel se obrátil na mne: nepřijde a mám volat obvod a náčelníka milic o instrukce. Ptal se: „Víš o tom, že u nás je pohotovostní a záložní skladiště obvodní milice?“ Přikývl jsem, měli bychom volat do sousedních závodů a zabezpečit neustálý poslech rozhlasu, řekl jsem. Znovu zadrnčel telefon. Volal sekretariát podnikového ředitele, abychom se okamžitě dostavili k řediteli. Potvrdil jsem, že s velitelem milic se dostavíme. Ale napřed jsem zvedl sluchátko a volal na OV KSČ, nemohl jsem se vůbec dovolat, ale nakonec se mi to podařilo. Chtěl jsem obvodního náčelníka milic. Po chvíli se ozval, nemám čas, zachovejte klid, vyčkejte pokynů, uklidňujte lidi a jen rozvahu a klid! Volal jsem na oborové ředitelství. Tam jsem se dozvěděl, že věci nejsou jasné, že se neví nic pozitivního, abychom zachovali klid. Znovu vyzváněl telefon s urgencí, že „ředitel čeká“!

Zamkl jsem kancelář a spolu s velitelem milic jsme šli do ředitelny, kde již byli shromážděni předseda ZV KS, předseda podnikového výboru ZV ROH, technický náměstek a ředitel podniku. Informoval jsem o telefonických rozhovorech a žádal jsem, zda nadále mám zastupovat nemocného vedoucího zvláštních úkolů. Ředitel jen pokynul hlavou a zahájil poradou. Stručně informoval o svém rozhovoru s generálním oborovým ředitelem, průmyslovým tajemníkem OV KSČ a náměstkem ministra. Všude neví, co se děje, všude se čeká na pokyny z ÚV KSČ a z vlády. Všude nabádají ke klidu a pokoji! Z podnikového dispečinku se dalo vyrozumět, že ve všech našich závodech se nepracuje, a že zasedají stranické a odborářské výbory a připravují se rezoluce a milice mají pohotovost. V podnikovém rozhlase již vyšla výzva ke klidu, podnikový odborářský výbor začal připravovat rezoluci a nikde se

nepracovalo. Ředitel čekal, že bude v nejbližších okamžicích zavolán na OV KSČ. Všichni byli vzrušeni a pohnutě hovořili. Nikdo nevěděl, co je třeba dělat.

Rozhodl jsem se, že podnik nechám svému osudu, a že se vypravím na ústřední výbor mládeže. Počkal jsem chvilku, až se okolo podnikového ředitele uvolní místo a oznámil jsem mu, že vzhledem ke svým funkcím musím se dostavit na ústřední výbor mládeže. Zdálo se mi, že mne s ulehčením uvolnil. Zřejmě se bez mých služeb v oddělení zvláštních úkolů rychle obejde. Nenápadně jsem opustil místnost a sekretářce jsem pošeptal, že odcházím a klíče že ponechám u ní. Ptala se, kdy se navrátím. Usmál jsem se a řekl, že nejpozději druhý den se ohlásím.

Vrátil jsem se do kanceláře a zavolal veliteli závodní stráže. Oznámil jsem mu, že z naléhavých důvodů odcházím, aby službu zabezpečoval podle předpisů a rozepsaných služeb a řídil se pokyny ředitele a popřípadě spolupracoval s velitelem milice. Zvedl jsem telefonní sluchátko a oznámil několika přátelům v podniku a závodu, že odcházím, aby mne nehledali a požádal místopředsedu ZV závodu, aby mne zastupoval. Volal jsem přímou linku ÚV ČSM, a to vedoucího oddělení státních orgánů. Dlouho to vyzvánělo, a pak jsem se dovolal. Dozvěděl jsem se, že v budově panuje zmatek, vedení se ještě nesešlo, abych okamžitě přijel. Ptal se na situaci ve Vysočanech, a zdali se pracuje.

Vyběhl jsem z podnikové vrátnice a na ulicích byla spousta lidí a všude se vyvěšovaly prapory. Na stanici elektrické dráhy jsem se vmáčknu do tramvaje jedoucí do centra města. Na křižovatce na Balabence stály tanky a okolo houf našich diskutujících a pokřikujících občanů. Po silnici jezdila nákladní auta s mladými lidmi a s vlajkami. Na Palmovce stály tanky a byla tam skupina sovětských vojáků. Stála tam i řada tramvají. Ulice byla plná vozů a lidí. Někdo vykřikl, že ve městě se střílí. Protlačil jsem se k jednomu z nákladáků se skupinou mladých lidí a s československou vlajkou. Asi tři posádky vozidel se domlouvaly, že to stojí za pokus, projet okolo tanků a skupiny vojáků směrem do města. Přistoupil jsem k diskutujícím. Obrátil jsem se na toho, který měl hlavní slovo. „Podívej se, potřebuji se dostat na ÚV ČSM, je to nutné. Vezmete mne s sebou? Kam se chceš dostat? Kam chcete jet?“ Odpověděl: „Na Václavák, a když chceš, vlez si nahoru.“ Pohybem ukázal na prostřední nákladák.auta stála asi třicet metrů od křižovatky a před ním na koleji stála tramvaj a za ní celý štrůdl. Za námi byla ulice zacpaná nákladáky, osobáky

a spoustou lidí. Ten, co měl hlavní slovo, nastoupil do kabiny vozidla, kde jsem seděl. Vyklonil se z kabiny a zavolal: „Tak kluci – jede se!“ Na autech se vztyčily vlajky a na prvním voze začali zpívat „Kde domov můj“.

Zástupy lidí se rozestoupily. Řidiči nabrali plyn. Ze skupiny sovětských vojáků někdo něco křičel. Lidé hlučeli. My jsme zpívali a vlajkonosi na vozech mávali vlajkami. Skupina sovětských vojáků se rozprchla na úrovni bokem stojících tanků. Za pokřiku vojáci strhávali z ramen samopaly a pušky. Už jsme byli na úrovni stojících tanků.auta nabrala na rychlosti. Vojáci i tanky již byli za námi. Za námi se však ozvaly výstřely! Vrhli jsme se na dřevěné podlahy vozidel. Leželi jsme jeden přes druhého. Silnice byla volná. Řidiči jeli na plný plyn. Na kolejích stály poloprázdné tramvaje. „U staťáku“ jsme se znovu postavili a vztyčili vlajky. Zřejmě nebyl nikdo zraněn a vojáci stříleli do vzduchu.

Řítíme se ulicemi. Lidé mávají a my také. Na křižovatce jsou jednotlivé sovětské tanky, vozidla a vojáci. Nikdo nám však nebrání a nezastavuje nás. Jsme na Pořtíci. Zde se nás pokusili sověšší vojáci zastavit. První vozidlo brzdí. Náš řidič šlápl do pedálů. Prudce se vyhýbá a na křižovatce se proplétá mezi stojícími tanky, vojáky a vozidly. Jeden tank zvedal dělo a míří kulomet. Již jsme za rohem. Projelo jen naše vozidlo. Ostatní dvě zřejmě zastavili.

U Nádraží Střed jsou Sověti. Za námi jede sovětské auto. Řidič prudce zatáčí. Za námi jsou slyšet výstřely. Nakláním se nad kabinu. Jsme v Dlážděné! Řvu na řidiče: „Zpomal u mládeže! Vyskočím!“ Nevím, zdali slyšel. Před námi u parlamentu je ulice zablokovaná, řidič přibrzďuje. Překulil jsem se přes sajtnu. Padám na všechny čtyři. Skleněné dveře budovy jsou na dosah. Ze dveří vybíhají mládenci. Chytlí mne a vtahují dovnitř. Někdo mne tlačil k výtahu asi z obavy, aby nepřišli vojáci, kteří na ulici obklopili mládence, kteří se mnou přijeli. Ve výtahu mačkám čtvrté patro. Vybíhám na známou chodbu. Potkávám známé a jen se zdravíme. Vedoucího státních orgánů jsem v kanceláři nezastihl. Prý je v třetím patře, a to na poradě vedoucích pracovníků.

Padnul jsem na židli a snažil si ujasnit myšlenky a koncentrovat se. Co znamenají všechny ty náhlé události kolem nás? Jedno bylo jisté, že Sověti se snaží silou potlačit reformní proces v naší zemi. Jak, to dopadne, to se ještě uvidí! Je třeba zjistit, co se děje, co bude dělat mládež a její organizace, a co mladí poslanci a jejich aktivy. Z rozrušených řečí v kanceláři se dovídám, že je zřejmě obsazený ústřední výbor KSČ sovětskými vojáky, kteří jsou všude,

že některé sekretariáty v krajích jsou obsazené, že zřejmě i dojde k obsazení budovy mládeže. Rozhodl jsem se navštívit kanceláře některých mládežnických organizací a pak se jít podívat, kdo z vedení je v reprezentačním patře a popřípadě se účastnit porady vedoucích odborů a oddělení. Mládežnická organizace byla složitým a zvláštním celkem. Existovala struktura a aparát ČSM, struktura a aparát nových mládežnických a dětských organizací a v řadě případů se funkce prolínaly. Někteří byli před odchodem „z modré budovy“, někteří se přimkli k nově se tvořícím organizacím a někteří čekali, jak ten vývoj v republice dopadne.

Navštívil jsem několik kanceláří a všude se diskutovalo, hledali se funkcionáři, telefonovalo se a byl zmatek. V kanceláři „u Voka“ se zasedalo. Jednání vedl místopředseda ČSM a seděli tam někteří vedoucí odborů, vedoucí oddělení a někteří zástupci mládežnických a dětských organizací. Zvenku byly slyšet výstřely a hluk vozidel. Diskutovalo se o tom, co dělat a jaká je třeba přijmout opatření. Přisedl jsem k zástupci Junáka a rychle se nechal informovat o tom, co se projednávalo. Předseda Vokrouhlický byl mimo a řada představitelů organizací prozatím nebyla dosažitelná a někteří svolávali předsednictva svých tvořících se organizací. Spojení s ÚV KSČ není a s městským výborem strany prozatím spojení je. Diskuse v místnosti, skákala z problému na problém. Všichni vyjadřovali rozhořčení a všichni, chtěli něco podnikat. Někdo otevřel dveře a vyhrkl do místnosti: „U rozhlasu se střílí! A stavějí se barikády. Na Václaváku se shlukují mladí lidé, zpívá se a projíždějí auta s vlajkami. Sověti zastavují a blokují ulice. Parlament je obklíčen a stojí tam kordon vojáků. Možná obsadí i nás!“

Diskuse se dostávala do varu, využil jsem zmatku a šel k místopředsedovi a vedoucímu státních orgánů. Rychle jsem si s nimi potřásl rukou a stručně jsem je informoval o svých dojmech z Vysočan a z cesty do „modré budovy“. Vedoucí státních orgánů přerušil diskusi a vyžádal si klid. Místopředseda přerušil jednání a v nastalém klidu byla dohodnuta opatření o vydání rezoluce a o nutnosti svolání ÚV ČSM a předsednictva, které mělo být rozšířené o zástupce organizací, o nutnosti udržet spojení s krajskými sekretariáty. Hlásím se o slovo. Navrhují opatření týkající se zabezpečení budovy, zjištění stavu pracovníků, navrhuji ustavení nepřetržité služby a zabezpečení stálého spojení s krajskými sekretariáty, a aby byly nepřetržitě vyhodnocovány informace.

Okamžitě mne podpořil jak místopředseda, tak i vedoucí odboru státních orgánů. Znovu jsem dostal slovo. Konstatoval jsem, že budova může být obsazena, a proto je nutno připravit opuštění budovy a popřípadě zabezpečit náhradní stanoviště, odkud se snažit pokračovat ve spojení a řízení. Opatření týkající se budovy bylo svěřeno vedoucímu odboru státních orgánů, který měl vojenskou hodnost majora československé armády. Jednotliví vedoucí měli sestavit seznam přítomných pracovníků a zároveň byla ustavena služba ve vrátnici. Najednou je velmi dělná atmosféra a mizí rozdíly mezi „česmáky“ a pracovníky nově se tvořících organizací. Skupina pracovníků požádala o dovolení, aby mohla opustit budovu a ověřit situaci u rozhlasu a na Václaváku. Dohadujeme se. Nakonec skupina odchází. Místopředseda rozpouští poradu s tím, že se sejdeme za dvě hodiny.

V místnosti zůstává jen pár vedoucích představitelů. Venku se stále ozývá střelba. Jednáme o dalších nutných opatřeních, která je nutno přijmout. Navrhují, abychom okamžitě zabezpečili náhradní stanoviště, kam bychom se popřípadě mohli odsunout, a ptám se na stanoviště civilní obrany, a zdali jsou v budově nějaké zbraně. Mimo závodní stráž a rezervní pistole zřejmě nejsou. Okamžitě vznikla diskuze, proč zbraně a většina upozorňuje na výzvu ke klidu a k zabránění provokacím. Shodujeme se, že nelze použít stanoviště civilní obrany, ale že okamžitě dáme do pohotovosti ubytovnu, která se nachází ve vedlejší Senovážné ulici. Rozdělily se úkoly. Je stanoveno, kdo bude odpovídat za spojení s městským výborem KSČ, popřípadě s ÚV KSČ, kdo za spojení s našimi krajskými sekretariáty a kdo za organizaci v rámci „modré budovy“. Mezi jednotlivé pracovníky je rozdělena odpovědnost za nepřetržitý chod spisovny, za dopravu, materiálně technické zabezpečení a další provozní záležitosti. Vedoucí státních orgánů, zástupce Junáka a já jsme se ujali organizačních opatření k zabezpečení další činnosti. Sestaven byl seznam přítomných a služeb ve vrátnici a zároveň jsme z vrátnice likvidovali všechny písemnosti. Službě ve vrátnici jsme kladli na srdce, aby do budovy pouštěla jen ty, které znají a neznámé jen na základě, že si pro ně někdo z budovy přijde. Sebral jsem knihu docházky i návštěv. Prověřili jsme rovněž seznamy a přehledy jednotlivých zaměstnanců, které vyhotovily sekretářky podle organizační skladby zaměstnanců a funkcionářů. Mládenci z dělnické mládeže prověřili možnost opuštění budovy přes střechu do sousedních domů a dvorců. Dodatečně jsme

si vzpomněli na zabezpečení nějakých potravin a zjistili jsme, že šéf hospodářské správy provedl již příslušná opatření. V sekretariátu předsedy vznikla první verze mládežnického prohlášení. Z redakce Mladé fronty přišel jeden redaktor. V místnosti se rozhořela bouřlivá diskuze o jeho znění. Převažovaly názory, že je třeba se semknout okolo legálních stranických a státních představitelů. Obrátil jsem se na místopředsedu s dotazem, co se děje, jestli je spojení s budovou ÚV KSČ, pokrčil rameny, „ví se, že je budova obsazena, a že prý zatýkají. Není spojení a také není s pojením s vládou a Národním shromážděním. S městskou organizací KSČ prozatím spojení také nefunguje“. „Navrhuji, abychom se propojili na městský výbor prostřednictvím městského sekretariátu ČSM a popřípadě hledali spojení na vedlejší budovu Národního shromáždění.“ Skupina okolo redaktora Mladé fronty vyžadovala ticho. Přednášel se návrh prohlášení. Volají se přítomní zástupci jednotlivých organizací, kteří byli roztroušeni po celé budově. Netrvalo to dlouho a konečně se čte. Je to prohlášení vedení ÚV ČSM, zástupců dětských a mládežnických organizací. Krátká diskuse, ale dochází k rychlé shodě. Je to jednota. Vzniklo společné prohlášení:

„Prohlášení vedení ÚV ČSM a zástupců všech dětských a mládežnických organizací.

Obracíme se v této vážné chvíli na veškerou československou mládež s výzvou o aktivní podporu legálních československých orgánů v čele státu i Komunistické strany Československa. Vzhledem k tomu, že lze předpokládat, že v nejbližší době se objeví pokusy vytvořit novou vládu pod patronací okupačních vojenských sil, vyzýváme mladé lidi, aby takovouto vzdorovládu bojkotovali a zůstali věrní vedení strany v čele s A. Dubčekem i našimi demokraticky zvolenými představiteli v čele s prezidentem republiky soudruhem Ludvíkem Svobodou. Pravda zvítězí!

Vedení ÚV ČSM a zástupci všech dětských a mládežnických organizací.“

Objevily se různé názory o pořadí v závěru proklamace, kdo má být na prvním místě: zda ÚV ČSM nebo zástupci organizací. Iniciativa byla na straně vedení ÚV ČSM. Přišel další námět. Vydat další proklamaci k národní jednotě. Druzí žádali okamžité zveřejnění proklamace. Redaktor Mladé fronty

vedle v sekretariátu diktoval do stroje a organizoval spojení se sdělovacími prostředky. Někteří se snažili stylizovat proklamaci k jednotě. Skákali jsme si do řeči, někdo nám hodil první rozmnoženinu „Prohlášení“. Tužkou na druhé straně jsem stylizoval „Výzvu ke všem občanům bez rozdílu politické příslušnosti, bez rozdílu náboženství a národnosti“.

„V této těžké chvíli musíme být všichni jednotní. Jen jednotou se dá zvítězit! Vyvarujme se všech násilných činů a obětí na životech...“ Tajemnice ČSM zdůrazňuje prohlášení ÚV a staví se proti kladení odporu a zdůrazňuje nutnost rozvahy. Někdo ji přerušuje se slovy, že je nutno se stavět na odpor a hájit se a bránit se... Píši dál... „Jedinou naší silou je pero a slova...“ Nejsem osobně o tom přesvědčený a ani několik ostatních...ale pod tlakem většiny pokračuji... „Vysvětlujeme a přesvědčujeme! Vojska Varšavské smlouvy porušila suverenitu, zabraňují nám k uskutečnění humanitní cesty k socialismu. Dochází k porušování základních lidských práv...“ Všichni prozatím souhlasí... Pokračuji dál: „Proto musíme čelit jednotou národa a semknutím se okolo našich vládních a stranických představitelů...“ přeme se... já a zástupce Junáka je pro vládní a stranické a většina ostatních pro stranické a vládní... Pokračuji v psaní: „prezidenta republiky, předsedy vlády Národního shromáždění, ČNR, a tajemnice ÚV ČSM doplňuje SNR.“ Pokračuji: „jedině tyto orgány a jejich představitelé budou reprezentovat!“ Voláme místopředsedu a další, kteří se vzdálili. Znovu čteme. Provádí se jen malé úpravy a připisuje se na závěr: „Pravda zvítězí!“ A znovu se podpisují vedoucí ÚV ČSM a zástupci všech dětských a mládežnických organizací.

Jdu mazopis nadiktovat vedle do sekretariátu a dostávám od sekretářky přednost. Diktuji a hned předávám redaktorovi Mladé fronty, který v jedné ruce drží telefon a v druhé naše „Prohlášení“. Od dveří na mne kynul vedoucí odboru státních orgánů a tak se již více nestarám a spěchám s ním do čtvrtého patra. Naši se vrátili od „Rozhlasu“. Byli dva a potrhání. Jeden byl od krve. Horečně sdělují. Přes střechy se dostali až k sadu u Hlavního nádraží. Zadem okolo divadla k rozhlasu. „Před Rozhlasem byly davy lidí s vlajkami. Transportéry s vojáky se snažily proniknout k budově. Skupina lidí stavěla barikády ze všeho, co bylo po ruce. Lidé se snažili se Sověty diskutovat. Sověti se snažili barikády obcházet a začali střílet. Na ulici nastal zmatek, hluk a křik a třeskot zbraní. Lidé padali, krčili se a rozbíhali se a snažili se krýt. Sověti stále stříleli,

ale nikdo nevěděl, zda do lidí nebo do vzduchu. Zmatek, krev, třeskot skla, padající omítka a poďobané domy od střel. Lidé se znovu zvedli a shlukovali pod ochranou improvizovaných barikád. Na Václavském náměstí jsou prý davy Pražanů s československými státními vlajkami a provolávají slávu Dubčekovi.“

Dostavuje se další mládenec z Václaváku. Sovětský tank prý u rozhlasu najel na nákladní auto tvořící barikádu. Hoří prý tank a auto. Oheň, dým, kouř a střelba. Z Vinohradské ulice k Muzeu se prý valí tanky a střílejí. Kulometní spršky pokrývají Národní muzeum a spršky střel prolétávají občas nad Václavákem. Přikrčení lidé se prý kryjí ve vchodech do baráků. V dolní části Václaváku se prý lidé znovu shlukují se zakrvácenou československou vlajkou... místnost se naplnila. Po budově se rozkřiklo, že naši se vrátili. Vzrušení, nervozita, hněv a strach, ale i odvaha naplnila místnost. Vzrušené výkřiky a nové vyprávění zážitků.

Volají nás znovu do kanceláře předsedy na poradu. Místopředseda stručně informuje o situaci. Je navázáno spojení s městským sekretariátem mládeže, Rudé právo je obsazeno, máme spojení s redakcí Mladé fronty. Je spojení i na městský sekretariát KSČ, který se prý uchýlil do poloilegality. Soudruzi prý vzkazují, abychom zachovali klid a rozvahu. Hledá se spojení s „Vokem!“. Je dobré spojení na sdělovací prostředky. Situace je nepřehledná. Armáda a bezpečnost je prý na naší straně, ale část veřejné bezpečnosti prý zatkla Dubčeka a řada dalších je zatčena a neví se, kde budou internováni. Situace je vážná, je prý možno i očekávat obsazení budovy mládeže. Naše prohlášení byla rozeslána do krajů, a byla dána k dispozici sdělovacím prostředkům. Postupně informovali představitelé jednotlivých organizací o situaci. Většinou se nepodařilo získat přehledné informace z jednotlivých krajů. Všude se mladí lidé aktivizovali. Přijímají se rezoluce, a začaly se rozšiřovat různé letáky. Mladí šli všude do ulic. Svaz vysokoškolských studentů se radikalizoval a vyzýval k odporu. Pražská rada klubů přecházela na poloilegální činnost, a to za využití klubových místností. Od dělnické a zemědělské mládeže nebyly podstatné informace. Podle představitelů Rady vojenské mládeže panuje odhodlání k obraně vlasti i se zbraní v ruce. Všude se také aktivizovaly okresní a krajské sekretariáty a okolo nich různé mládežnické skupiny a organizace. Všechny organizace projevovaly snahu o svolání svých předsednictví a rovněž o to se snažilo ÚV ČSM.

Václav Ryněš

Léta touhy, víry i zklamání

Přebal navrhla Žaneta Kortusová.

Redakce Stanislav Tumis.

Vydalo Nakladatelství Epoque, s. r. o.,

Kaprova 12, 110 00 Praha 1,

v roce 2020 jako svou 751. publikaci.

První vydání, 352 stran.

Sazbu a litografii provedlo studio Prestig.

Vytiskl Akcent tiskárna Vimperk, s. r. o.

NAKLADATELSTVÍ
EPOCHA

Knihy Nakladatelství Epoque můžete zakoupit u svého knihkupce nebo si je lze objednat s 25% slevou přímo u nás:

v e-shopu na adrese: www.epocha.cz,

e-mailem na adrese: objednavky@epocha.cz,

písemně na adrese: Kaprova 12/40, 110 00 Praha 1 – Staré Město,

nebo telefonicky na čísle: 224 810 353.

facebook.com/nakladatelstvi.epocha